

**К. ТЫНЫСТАНОВ АТЫНДАГЫ ЫСЫК-КӨЛ МАМЛЕКЕТТИК
УНИВЕРСИТЕТИНИН**

КОЛЛЕДЖИ

Курманалиева Ч.А., Мусаева А.А.

**БАШТАЛГЫЧ КЛАССТАРДА
КЫРГЫЗ ТИЛИН ОКУТУУ
МЕТОДИКАСЫНЫН
ТИПТҮҮ ПРОГРАММАСЫ**

Колледждин студенттери үчүн

Каракол, 2019

УДК: 372.8
ББК: 74.261.4
Б 33

ЫМУнун Окуу-методикалык бирикмеси
(26.02.2019 № 6 токтому), тарабынан
басмага сунуш кылынды

Рецензент: филолог. илим. канд., доц. Койлубаева А.

Түзүүчүлөр: Курманалиева Ч.А., Мусаева А.А.

Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун методикасы.
Типтүү программа. / Түз.: Ч.А.Курманалиева, А.А. Мусаева.
Ысык-Көл мамл. ун-ти. -Каракол, 2019. -32 бет.

ISBN 978-9967-474-42-0

Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун максаты- кыргыз тилин окутуу методикасынын тарыхы, изилдениши, башка илимдер менен болгон байланышы, окутуудагы тажрыйбалар, өнүктүрүүнүн жолдору боюнча теориялык билим менен камсыз кылуу эсептелет.

Типтүү программдан студенттер өздөштүргөн теориялык билимдерин практика жүзүндө колдонууга үйрөнүшөт.

Педагогикалык колледжде башталгыч класстарда окутуу адистигинде билим алып жатышкан студенттер үчүн.

Типтүү программа К.Тыныстанов атындагы Ысык-Көл Мамлекеттик университетинин колледжинин жана университеттин окуу-методикалык кеңешмесинде талкууланып, басууга сунуш кылынды

Б 4306010200-19
ISBN 978-9967-474-42-0

УДК: 372.8
ББК: 74.261.4
© Курманалиева Ч.А., Мусаева
А.А., 2019.
@ ЫМУ, 2019.

Түшүнүк кат

Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун методикасы-башталгыч класста окутуу методикасынын эң негизги бир бөлүмү. Бул бөлүмдө эне тилин үйрөтүүнүн ыкмалары, методдору, милдет-максаттары жана мааниси аныкталат.

Кыргыз Республикасынын мектептеринде предметтик билим берүүнү мамлекеттик стандарттарында белгиленгендей: «Тилдин теориялык курсун окутуу аркылуу окуучулардын кебин өстүрүү, ошондой эле аларды сабаттуу, маданияттуу кеп адебине ээ кылууда тилдин фонетикалык, лексикалык, морфологиялык, синтаксистик, фразеологиялык, пунктуациялык бардык каражаттарын пайдалануу менен адабий тилде ээн-эркин баяндама, дилбаян, эссе, тезис, макала, жана башкаларды жаза алууга машыктыруу зарыл». [Кыргыз Республикасынын мектептеринде предметтик билим берүүнүн мамлекеттик стандарттары. –Б.: 2007.]

Кыргыз тилин башталгыч класста окутуунун методикасынын негизги булагы болуп лингвистика илими эсептелет. Ал тилдик материалдардын мазмунуна жана өзгөчөлүгүнө жараша изилденип, кыргыз тилин окутуунун ыкмалары менен методдору белгиленет. Мисалы, морфологияны окутууда сөз, сөздүн курамы, уңгунун жана мүчөнүн түрлөрү, сөз түркүмдөрү жана алардын грамматикалык категориялары жөнүндө маалымат берилсе, синтаксисти окутууда сүйлөм, анын айтылыш максатына жана грамматикалык түзүлүшүнө карай классификацияланышы, сүйлөм мүчөлөрү, баш жана айкындооч мүчөлөр өздөштүрүлөт. Башталгыч класстарда бул тилдик маалыматтар элементардык, практикалык мүнөздө окутулуп ар бир бөлүмдүн өздөштүрүлүшү грамматикалык талдоолор менен коштолот. Ошондуктан башталгыч класстын мугалиминен грамматикалык талдоолорду мыкты билүүсү талап кылынат.

Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун негизги максаты окуучуларды өз эне тилинде сабаттуу окууга, жазууга үйрөтүү жана кеп ишмердүүлүгүнүн, ой жүгүртүү ишмердүүлүгүнүн көндүмдөрүнө ээ кылуу. Окуучу эне тилин өздөштүрүүдө аны бүтүн бир система катары кабыл алып, анын структуралык өзгөчөлүктөрүн жана тилдик бирдиктердин функцияларын түшүнүү менен тилдик көрүнүш, фактыларды талдай алуусуна жана тилдик нормаларды оозеки жана жазуу кебинде колдонуусуна жүрүм-турумдук-кеп ишмердүүлүгүнүн бардык түрлөрүнө (угуу, сүйлөө, окуу, жазуу), карым-катнаштын ар кыл чөйрөсүндөгү кептик жүрүм-турум маданиятына ээ болуусуна жана өзүнүн оозеки, жазуу кебин өркүндөтүүгө жөндөмдүү; баалуулук-тилди элдин

маданиятынын бир бөлүгү катары таануусуна жетиштирүү башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун негизги милдеттеринен болуп саналат. Кыргыз тили сабагын окутуудагы негизги максат-эреже, аныктамаларды гана жатка билдирбестен, так, туура, орундуу, логикалуу, оозеки, жазуу кебин калыптандыруу. Кыргыз тилинен алган теориялык билимдерин жазуу жана сүйлөө ишмердүүлүгүндө, кептин баяндоо, сүрөттөө, ой жүгүртүү типтерине, ар кыл стилдерге (оозеки-сүйлөшүү, көркөм, окуу-илимий, публицистикалык, иш кагаздарынын стили) ылайык текст түзүү менен иш кагаздарын даярдап, кеп адебине, сүйлөшүү маданиятына (эне тилинде так, таза, туура сүйлөп, логикалуу жаза билүүдө, кебинин бай, көркөм, орундуу) ээ болуусу, баяндама, дилбаянды сабаттуу жаза билүүсү кирет. Кептик коммуникативдүүлүккө ээ кылууда тилдин системалык түзүлүшүн, т.а. фонетикадагы сөздүн тыбыштык түзүлүшүн, лексикадагы сөздөрдүн ар кыл маанилерин, синтаксистеги жөнөкөй жана татаал сүйлөмдөрдүн курулушун, морфологиядагы сөз түркүмдөрүн, грамматикалык түзүлүштөрүн, орфографиялык жана пунктуациялык эрежелерди тилдик категория катары окутпастан, баарлашууну, сүйлөшүүнү, карым-катнашты ишке ашыруучу каражат катары пайдаланып окутуу зор роль аткарат.

Билим берүү тармагынын эң маанилүү компетенти болуп окутуунун мазмуну эсептелет. Буга чейин көбүнчө билимге басым жасалып келсе, азыркы учурда окуучунун компетентүүлүгүн калыптандыруу маселесине көп көңүл буруу зарыл. Анткени, билимдердин негизин жаттап алуу эмес, аны түшүнүп кабыл алуу жана турмушта пайдаланууга үйрөтүү, окуучуларга окуу материалын жеткиликтүү берүү менен, анын натыйжалуулугун арттыруу максатында алардын турмуштук маанилүү көндүмдөрүн калыптандыруу талап кылынат. Кийинки учурда билим, билгичтик, көндүм терминдеринин ордуна компетентүүлүк термини кеңири колдонулуп келүүдө. Компетентүүлүк-бул индивиддин өзүнүн барк-баасын аныктай билүүнүн негизинде активдүү, жоопкерчиликтүү, турмуштук кадамдарды жасоого болгон жөндөмдүүлүгү, анын дүйнө менен активдүү карым-катнаш түзүүгө болгон жөндөмдүүлүгү, мындай карым-катнаштын жүрүшүндө өзүн жана дүйнөнү түшүнүп, өзгөртө билүү. Кыргыз тили предметинен коммуникативдик касиеттерге ээ кылуу-бул кеп, тил, кеп ишмердүүлүгү аркылуу текстке, анын мазмунуна таянуу, аны талдоо аркылуу лексикалык, грамматикалык материалдарды, адабий тилдин нормасын өздөштүрүү менен так, туура, таза, орундуу, көркөм сүйлөшүүгө, баарлашууга жетишүү. Тактап айтканда, кыргыз тилин окутууда

окуучуга ар кыл кырдаалдарга ылайыктуу түрдүү темаларда, кептин ар кыл түрлөрүн катыштырып, адабий тилдин нормасында сабаттуу, ачык, так, түшүнүктүү сүйлөшө билүү көндүмдөрүн калыптандырууну максат кылып коёт. “Кыргыз тилин окутууда коммуникативдүүлүк касиеттерге үйрөтүү баланын ички ой-сезимдеринин, ой толгонууларынын ачылышына, өзүнүн кайгы-кубанычын, ийгилик-кемчиликтерин бөлүшүүгө, эне тилин урматтап сүйүүгө жардам берет. Сүйлөшүү-бул баланын окуусу, мугалим, ата-эне, туугандары, достору менен мамилеси, чөйрөсү, максаты, милдети, жашоосу болуп калат, бул баланын инсан катары калыптануусунун, тарбиялануусунун билим алуусунун, интеллектинин өнүгүүсү, алга жылуусу үчүн шарттарды түзөт”- деп белгилейт белгилүү окумуштуу-методист В.Мусаева. Коммуникативдик касиеттерге ээ болуу аркылуу кебин байытуу-бул кыргыз тилин окутууга жаңыча мамилени-кырдаал, кеп, тил, кеп ишмердүүлүгү, тексттин негизинде туура, сабаттуу, көркөм сүйлөөгө жетишүүнү камсыз кылат. Кыргыз тилин лексикалык, грамматикалык темалардын эрежелеринин топтому эмес, ал балада өз эне тилинде бардык учурда оюн эркин, сабаттуу, орундуу, маданияттуу, далилдүү сүйлөй алуу көндүмдөрүн, зарыл коммуникативдик ыкмаларын калыптандыра турган предмет катары кароо зарыл. Кыргыз тилин текстке байланыштуу окутуу-жалаң эле эреже, аныктамалардын жыйындысын окутууну максат кылбастан, тилди, кепти окуучулардын социалдык-руханий, кептик-коммуникативдик, өз алдынчалуулук, өз ой-пикирлерин ар кыл чөйрөлөргө ылайык оозеки, жазуу жүзүндө жеткиликтүү баяндай алуу көндүмдөрүн калыптандыруучу мүнөзгө ээ. Кептик коммуникативдик касиеттерге ээ кылуу аркылуу кептик компетентүүлүгүн калыптандыруу-бул кыргыз тили сабагында лексикалык, грамматикалык эреже, аныктамаларды жаттатуу эмес, тескерисинче, баланын турмушунан алынган мисалдар, тексттер, көркөм чыгармалардын алдыңкы үлгүлөрүн пайдалануу менен тилдин системалык курсун окутуунун деңгээлин жогору көтөрүү болуп саналат. Кыргыз тили сабагын окутуудагы негизги максат-эреже, аныктамаларды гана жатка билдирбестен, так, туура, орундуу, логикалуу, оозеки, жазуу кебин калыптандыруу. Кыргыз тилинен алган теориялык билимдерин жазуу жана сүйлөө ишмердүүлүгүндө, кептин баяндоо, сүрөттөө, ой жүгүртүү типтерине, ар кыл стилдерге (оозеки-сүйлөшүү, көркөм, окуу-илимий, публицистикалык, иш кагаздарынын стили) ылайык текст түзүү менен иш кагаздарын даярдап, кеп адебине, сүйлөшүү маданиятына (эне тилинде так, таза, туура сүйлөп, логикалуу жаза

билүүдө, кебинин бай, көркөм, орундуу) ээ болуусу, баяндама, дилбаянды сабаттуу жаза билүүсү кирет.

Программа

Киришүү

Башталгыч класстарда эне тил сабагы-негизги сабактардын бири. Эне тилинин теориялык пайдубалы ушул 1-4-класстарда курулат. Теориялык фундамент бекем болсо, бул предметти андан ары улап кетүү жеңил. Теориялык билимдердин негиздерин түзүүдө окуу программаларынын жана окуу китептеринин ролу чоң.

Эне тилин башталгыч класстарда окутуунун негизги максаты-окуучулардын сабатын ачып, тилдик түзүлүштүн негиздерин сезимдүү кабыл алууга, окуучулардын тилдик жөндөм – шыктарын, жалпы эле ой жүгүртүүлөрүн өстүрүүгө шарт түзүү.

Ал төмөнкүдөй иштерди аткаруу менен ишке ашат:

1. Башталгыч класстын окуучулары аң сезимдүү түрдө түшүнүп окуу менен окуялардын байланышын ача билип, бөлүктөргө ажыратып, каармандардын мүнөзүнө баа берип, мугалимдин жардамы менен өз алдынча текст жарата алуусуна жетишүү;

2. Фонетика, грамматика жана туура жазуунун баштапкы негиздерин өздөштүрүүсүн;

3. Окуу жана таанып билүү ишмердүүлүгүн, ой жүгүртүүсүн өстүрүүдө өз алдынчалуулукка жетишүү;

4. Китеп окууга кызыгуусун калыптандыруу;

5. Айлана-чөйрө жөнүндөгү көз-карашынын тиешелүү деңгээлде калыптануусун камсыз кылуу.

Башталгыч билим берүү баскычында тил, адабият жөнүндөгү түшүнүктөр калыптандырылуу менен бирге, бардык иш-аракеттер, негизинен, кепти өстүрүүнүн, кеп маданиятынын айланасында топтоштурулат. Башталгыч билим берүүдөгү бөлүмдөрүнүн ар бири тилди үйрөнүүнүн практикалык жагына басым жасалат:

1. Сабатка үйрөтүү жана кеп өстүрүү.

2. Адабий окуу, класстан тышкаркы окуу жана кеп өстүрүү.

3. Фонетика, грамматика, жазуу эрежелери.

050709 Башталгыч класстарда окутуу адистигин даярдоо үчүн түзүлгөн 2019-жылдын 15-майындагы Кыргыз Республикасынын ББИМнин № 567/1 буйругу менен бекитилген Кыргыз Республикасынын орто кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик стандартынын жана К.Тыныстанов атындагы ЫМУнун колледжинин окуу планынын негизинде «Кыргыз тилин башталгыч класста окутуунун методикасы» предметине төмөндөгү материалдар

камтылышы керек экендиги көрсөтүлгөн:

- Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун илимий негиздери жана анын башка илимдердеги орду;
- Башталгыч мектеп жашындагы окуучуларды кыргыз тилинин грамматикасын үйрөтүүнүн психологиялык-педагогикалык негиздери;
- Сабаттуулукка үйрөтүү жана анын тарыхы;
- Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутууда колдонулуучу методдор;
- Тыбыштык анализ-синтез ыкмасы;
- Жазууга жана окууга үйрөтүү;
- Адабий окууга үйрөтүүнүн илимий негиздери;
- Активдүү методдорду колдонуу;
- Окуучулардын оозеки жана жазуу кебин өстүрүү;
- Адабий окуунун максаты жана милдеттери;
- Класстан тышкаркы окуунун методикасы.

Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын максаты жана милдети

Аталган окуу дисциплинасынын максаты – башталгыч класста кыргыз тилин окутуу методикасынын илимий негиздери, аны окутуунун тарыхы, ушул багытта топтолгон методикалык тажрыйбалар жана эне тилин окутуунун өркүндөтүлүшү боюнча теориялык билим менен камсыз кылуу болуп саналат. Ошондой эле студентти эне тилинин бардык бөлүмдөрүн өздөштүргөн, сабаттуу жазып, сүйлөй билген, кыргыз тилинин мазмунун окуу программасынын талабына ылайык башталгыч класстардын окуучуларына жеткирүүнүн жолдорун ыкмаларын үйрөтөт.

Эне тилин окутуу методикасын үйрөнүү менен студенттер өздөштүргөн теориялык билимдерин практика жүзүндө колдоно алууга үйрөнүшөт.

Кыргыз тилин окутуу методикасынын милдеттери:

- Башталгыч класстарда кыргыз тилин үйрөтүүнүн зарылдыгын түшүнүү;
- Окутуунун максатына ылайык сабактарды жана класстан тышкаркы иштерди пландаштыруу;
- Башталгыч мектептер үчүн түзүлгөн окуу китеп, план, программалардын мазмунун жана түзүлүшүн үйрөнүү менен ага ылайыктуу окуу каражаттарын тандоо жана колдоно билүү;
- Окуучулардын өз алдынча иштөөлөрүн уюштуруу жана жыйынтыктарын баалай билүү;
- Окуучулар коллективи менен иштей билүү;

•Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутууда окуучунун жетишкендиктерин баалай билүү.

Программа төмөнкү бөлүмдөрдөн турат:

I бөлүм: - башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын илимий негиздери, эне тилин окутуу методикасындагы изилдөө методдору, эне тилинин окуу программалары, кыргыз тилин окутууну пландаштыруу;

II бөлүм:- сабатка үйрөтүүнүн методикасы. Жаш өспүрүмдөрдү биринчи жолу окууга жана жазууга үйрөтүүнүн методикалык системасын үйрөтүү.

III бөлүм: - окуу, жазууну өздөштүрүүнүн мааниси, окуучуларды сезимдүү, туура, көркөм, шар окууга үйрөтүү;

IV бөлүм: грамматика жана туура жазууга үйрөтүүнүн ыкмалары, кыргыз орфографиясынын өзгөчөлүктөрү, орфографиялык жумуштардын түрлөрү, пунктуацияны окутуунун методикасы;

V бөлүм: оозеки жана жазуу кепти өстүрүүнүн методикасы. Окуучулардын кепин өстүрүүнүн мааниси, байланыштуу кептин үстүндө иштөө, изложение, сочинение жумуштары.

Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун методикасы курсу боюнча программанын мазмуну

1. **Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын предмет катарында окутулушу.** Кыргыз тилин башталгыч класстарда окутууда алган орду жана милдеттери. Кыргыз тили боюнча башталгыч класстардын программасы.

2. **Кыргыз тилин окутуу методикасынын башка илимдер менен байланышы.** Кыргыз тилин окутуу методикасынын психология, педагогика менен болгон байланышы. Алдыңкы мугалимдердин иш тажрыйбасын кыргыз тилин окутуу методикасында колдонулушу.

Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын тарыхый өнүгүшү. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун методикасынын окутулушу жана андагы жетишкендиктер.

3. **Сабатка үйрөтүү.** Сабатка үйрөтүүнүн мааниси. Сабатка үйрөтүүдөгү методдорго мүнөздөмө берүү. Тамга, муун, тыбыш, бүтүн сөз методу. Анализ–синтез (талдоо-жыйноо) методу боюнча сабатка үйрөтүүнүн системасы.

Кыргыз тилинин тыбыштык түзүлүшү. Башталгыч класстын окуучуларынын жаш өзгөчөлүктөрү. Аларды сабатка үйрөтүүнүн жолдору. Сабатка үйрөтүүдө коюлуучу талаптар.

Тыбыштык талдоо-жыйноо методу. Бул методдун түзүлүшү:

а) кыргыз тилинин тыбыштык системасы

- б) талдоо-жыйноо методунун өз ара байланышы
- в) сабатка үйрөтүүдөгү муундук принциптер
- г) окуу жана жазуу процессиндеги өз ара байланыштуулук.

Окуучулардын окуу жана жазуу иштерине машыгуусунун негизги баскычтары. Алиппеге чейинки мезгил. Окууга жана жазууга карата жумуштар. Алиппеге чейинки мезгилде окуучулардын материалдарды өздөштүрүүдөгү кыйынчылыктар.

Алиппе мезгили. Алиппе мезгилинин биринчи, экинчи, үчүнчү баскычтары, алиппеден кийинки мезгил.

Ар бир баскычтагы иштин мазмуну, милдети.

Алиппе мезгилинин ар бир баскычында материалдарды өздөштүрүүдөгү кыйынчылыктар. Сабатка үйрөтүү методикасынын этаптарына карай өзгөчөлүктөрү.

Тыбыш, тамганы үйрөтүүнүн ыкмалары. Оозеки көнүгүүлөрдү жүргүзүү. Кесме тамгалар менен иштөө. Алиппе боюнча сөздөрдү жана тексттерди окуунун жолдору.

Алиппе мезгилинде жазууга үйрөтүү милдети. Жазууга үйрөтүүнүн жолдору. Жазууга үйрөтүү мезгилинде окуучулардын жекече өзгөчөлүктөрүн эске алуу.

Алиппе мезгилинде өткөрүүчү окуу, жазуу сабактары. Алиппеден кийинки мезгилде окуучуларды окууга машыктыруунун мүнөзү жана өзгөчөлүгү. Сөз өстүрүү жумуштары, сабаттуулукка үйрөтүүгө байланыштуу сөздүк жумуштарды жолго коюунун мааниси. Окуучулардын сабаттуулукка ээ болуу процессинде грамматикадан жана орфографиядан үйрөнө турган элементардык билимдердин көлөмү.

Мектептерде колдонулуп жүргөн алиппе китебинин түзүлүшү. Сабаттуулукка үйрөтүүдө көрсөтмө куралдардан пайдалануунун жолдору.

4. Түшүндүрүп окууну жана класстан тышкары окууну жүргүзүү. Түшүндүрүп окууну өткөрүүнүн максаты. Башталгыч класстарда түшүндүрүп окуунун милдети. Окуунун түрлөрү жана алардын бири-бири менен болгон өз ара байланыштары. Башталгыч класстарда окуучулардын окууга машыгуусунун өсүш баскычтары. Үн чыгарып жана ичинен окуу.

Окууга машыктыруу боюнча программалык талаптар. Окуу сабагында колдонулуучу адабий материалдардын түрлөрү. Окуунун методикасы жана тексттерди талдоо ишинин материалдардын өзгөчөлүктөрүнө жараша болушу. Окуу сабагынын экскурсия, байкоо жана предметтик сабактар менен болгон байланышы. Окуу сабагындагы көрсөтмөлүүлүк. Түшүндүрүп окууну пландаштыруу.

Түшүндүрүп окуу сабагында сөздүк жумуштарды жүргүзүүнүн ыкмалары. Түшүндүрүп окуу сабактарында аңгеме жүргүзүүнүн жолдору. Иштиктүү макалаларды окууда окутуучулар менен өз алдынча аткарылуучу жумуштардын түрлөрү.

Көркөм чыгармаларды окуу. Мектеп окуучуларына тарбия берүүдө көркөм чыгармалардын мааниси. Класста окуу үчүн материалдарды тандап алуу жолдору. Көркөм чыгармаларды окуунун негизги методикалык жоболору. Көркөм чыгарманын окуучулардын жаш өзгөчөлүгүнө байланыштуу болушу.

Көркөм чыгармалар боюнча түзүлүүчү пландын түрлөрү жана анын ар бир класска карата түзүлүшү. Окуганын айтып берүү. Көркөм чыгармаларды окууга байланыштуу окуучулардын өз алдынча окуу жумуштарынын түрлөрү. Класстар боюнча үйдө аткарылуучу тапшырмалардын мазмуну.

Бир жана кара сөз түрүндөгү чыгармалардан үзүндүлөрдү жаттап алуунун мааниси. Жаттоо үчүн программадагы материалдардын берилиши.

Класстан тышкаркы окуу. Класстан тышкаркы окуунун тарбиялык жана билим берүүчүлүк максаты. Класстан тышкаркы окуунун өзгөчөлүктөрү. Класстан тышкаркы окууну өткөрүүнүн өзгөчөлүктөрү.

5. Грамматиканы окутуу. Башталгыч мектепте грамматика менен орфографиянын өз ара байланыштуулугу.

Башталгыч класстарда грамматикалык материалдардын класстар боюнча бөлүнүп берилиши, системасы жана алардын көлөмү, мазмуну жана милдети.

Грамматика сабагында тиешелүү көргөзмө куралдын түрлөрү. Окуучуларга грамматикалык түшүнүктөрдү калыптандыруу процесси.

Грамматикалык материалдарга коюлуучу талаптар. Грамматика боюнча сабактын негизги типтери. Грамматиканы үйрөтүүгө байланыштуу окуучулардын сөзүн өстүрүү. Грамматиканы окутууда окуучулардын кебин, кеп маданиятын, логикалык оюн өстүрүүдөгү мааниси. Байланыштуу кеп жана сүйлөм үстүндө иштөөнүн ыктары. Жазууну программалык талапка ылайык ишке ашыруу максатында жазуу сабагында, грамматикалык көнүгүүлөрдү иштетүүнүн жолдору. Грамматикалык материалдарды окутуунун жүрүшү.

Грамматиканын орфографиялык иштер менен болгон байланышы.

Грамматикалык талдоо, анын түрлөрү, ар бир класска өткөрүүнүн өзгөчөлүктөрү. Жазуу жүзүндө грамматикалык

көнүгүүлөрдү иштетүү. Оозеки көнүгүүлөрдүн түрлөрү.

Грамматика боюнча өтүлгөн материалдарды кайталоонун системасы. Жаңы материалды өтүүдө кайталоонун ролу. Грамматиканы кайталоо үчүн алынган материалдарга коюла турган талаптар.

6. Туура жазуунун эрежелерин окутуу. Башталгыч класстардын бирден-бир зарыл милдети – эне тили боюнча сабаттуу жаза билүүгө үйрөтүү. Кыргыз орфографиясынын өзгөчөлүктөрү.

Башталгыч мектептерде орфографиянын көлөмү. Ар бир класста орфографиялык машыгууга жетишүүдө кезигүүчү кыйынчылыктар. Сабаттуу жазууга жетишүү үчүн орфографиялык эрежелерди билүү аркылуу сабаттуу жазууга жеткирүүнүн ролу.

Орфографиялык эрежелерге баш ийбеген сөздөрдү окутуунун жолдору. Жазуу жүзүндөгү орфографиялык өткөрүлүүчү иштердин түрлөрү. Орфография менен сөздүк жумуштун байланышы. Башталгыч класстын программасында кээ бир пунктуациялык белгилердин берилиши. Башталгыч класстарда пунктуацияны үйрөтүү. Жазуу эрежелерин үйрөтүүдө көрсөтмөлүүлүктүн мааниси. Орфография боюнча колдонулуучу көргөзмө куралдардын түрлөрү. Башталгыч класстын окуучуларынын кетирген орфографиялык каталарынын негизги типтери. Каталарды жиберүүнүн себептери. Каталарды алдын ала эскертүүнүн жолдору.

Окуучулардын орфографиялык жагынан сабаттуулугун учетко алуу. Ар бир класска жараша текшерүү жат жазууларынын текстине коюла турган талаптар.

Туура жазууга үйрөтүүдө окуучуларга коюла турган талаптар. Кыргыз тили боюнча башталгыч класстарда дептерлерди текшерүүнүн ыктары. Мектептеги орфографиялык режим.

7. Таза жазууга үйрөтүү. Окуучулардын жазуусунун каллиграфиялык жактан туура жана таза жазууга үйрөтүүнүн методикалык жолдору. Таза жазууга коюлуучу талаптар.

Кыргыз башталгыч класстарында грамматиканын негизги темаларын окутуу. 1-4 класстарда программада көрсөтүлгөн негизги темаларды окутуунун мазмуну, милдеттери. Окуу китептериндеги негизги бөлүмдөрдү, темаларды сааттарга бөлүнүш тартиби.

8. Окуучулардын оозеки жана жазуу кебин өстүрүүнүн жолдору. Башталгыч класстарда окуучулардын кебин өстүрүүнүн

негизги этаптары. 1-4-класстарда окуучулардын сөзүн өстүрүүгө карата программалык талаптар. Окуучулардын кебин өстүрүүчү көнүгүүлөрдүн жүргүзүлүшү, мугалимдин кебинин маданияты.

Окуучунун айланага болгон түшүнүгү, көз карашы, таанып билүүсү. Башталгыч класстарда окутулуучу окуу, кыргыз тили сабактарына, грамматикалык орфографиялык жумуштарга; оозеки жана жазуу түрүндөгү баяндама, дилбаян, предметтик сабактарга ылайык сөздүк жумуштарын жүргүзүүнүн өзгөчөлүктөрү. Мектеп окуучуларынын сөзүн өстүрүүгө ылайык логикалык көнүгүүлөрдү жүргүзүүнүн системасы. Окуучунун ойлоо жөндөмдүүлүгүн өстүрүүдө логикалык көнүгүүлөрдү пайдалануунун мааниси. Эне тил сабагын окутууда логикалык көнүгүүлөрдүн алган орду. Сүйлөмдүн үстүндө иш жүргүзүүнүн мааниси. Башталгыч класстарда сүйлөмдү туура түзө билүүгө карата көнүгүүлөрдүн түрлөрү.

Окуучулардын байланыштуу кебинин маданияттуулугу. Мугалимдин кебинин маданияты. Окуучулардын кебин өстүрүүдө аңгемелерди окуунун мааниси. Ар бир класстарга ылайыктуу окуучулардын сөзүн өстүрүүгө карата болгон жазуу жумуштарынын түрлөрү. Окуучуларды чыгармачылык мүнөздөгү баяндама, дилбаян жазуу жана сүйлөм түзүүгө, суроолорго жооп берүүгө үйрөтүүгө карата алдын ала көрүлүүчү жумуштардын өзгөчөлүктөрү. Баяндама анын мааниси. Баяндама жаздырыла турган тексттер, башталгыч класстарда өткөрүлүүчү баяндаманын түрлөрү жана ага коюлуучу талаптар. 1-4-класстарда өткөрүлүүчү баяндаманын системасы. Сүрөт, текст, тема боюнча баяндама жаздыруунун жолдору. Баяндамалардын тексттеринин көлөмү. Баяндаманын негизги түрлөрү. Текстти окутуунун тартиби. Тексттин мазмуну боюнча аңгеме жүргүзүү. Тексттеги түшүнүксүз сөздөрдү түшүндүрүү. Баяндамага план түзүүнүн тартиби. Тексттин мазмунун оозеки баяндоо жана окуу. Баяндаманын текстин жаздыруу. Окуучулардын жазган баяндамаларын өздөрүнүн текшере билиши.

Ар бир класста окуган окуучулардын билимине, жаш өзгөчөлүктөрүнө карата сөздүк жумуштарын жүргүзүү, орфографиялык даярдыктарды көрүү, баяндамалардын мазмунун түшүндүрүү. Окуучуларга дилбаян жаздыруу. Дилбаяндын тематикасы. Сүрөт боюнча дилбаян түзүү. Окуган материалдарынын негизинде дилбаян жазуу. Дилбаянга коюлуучу талаптар. Баяндама, дилбаянга баа коюунун нормалары. Окуучулардын жазуу жүзүндө өткөрүлүүчү жумуштарынын ичинде дилбаян, баяндаманын ээлеген орду.

Практикалык иштер

Сабатка үйрөтүү боюнча. Алиппе китебине талдоо жүргүзүү. Сабатка үйрөтүү боюнча колдонулган методдорду талдоо. Сабактардын план-конспектилерин түзүүгө үйрөтүү.

Сабаттуулукка үйрөтүүнүн этаптары боюнча (алиппеге чейинки мезгил, алиппе мезгили, алиппеден кийинки мезгил) түзүлгөн пландарын талкуулоо. Мектеп практикасын өткөрүүнүн материалдарын талкуулоо.

Класста жана класстан тышкаркы окууну жүргүзүү. Башталгыч класстардын эне тили китептерине жана программаларына талдоо жүргүзүү. Класстан тышкаркы окууну системалуу жүргүзүүнүн планын түзүү. Окуу сабагынын айрым маанилүү маселелерине карата студенттердин арасында талкуулоолорду өткөрүү.

Грамматиканы жана орфографияны окутуу. Башталгыч класстардын кыргыз тилинин грамматикасы, жазуу эрежелери жана сөз өстүрүү жумуштарына талдоо. Кыргыз тилин окутууга байланыштуу түзүлгөн жат жазуу, баяндама тексттерин окутууга карата методикалык эмгектерди талдоо. Грамматика сабактарында колдонулуучу көрсөтмө куралдар менен тааныштыруу, аны сабакта туура колдоно билүүнүн жолун үйрөтүү.

Окуучулардын жазуу жүзүндө жиберген каталарын ондоонун жолдорун үйрөтүү. Окуучулардын орфографиялык жактан жиберилген каталарынын учетун алууга үйрөтүү. Студенттерди жат жазуу жана анын түрлөрүн практика жүзүндө өткөрө алууга үйрөтүү.

Оозеки жана жазуу кепти өстүрүү. Баяндама жаздыруу үчүн материалдарды тандоо. Сүрөт боюнча дилбаян жана окуганы боюнча баяндама, дилбаян түзө билүүгө үйрөтүү. Чейректерге ылайыктуу кылып баяндама, дилбаянды белгилүү бир класска ылайыктап пландаштырууга үйрөтүү.

Таза жазуунун методикасы. Жазууга карата даярдыктар жүргүзүү, башталгыч класстардын жазуу дептерлерине тамгалардын элементтерин, тамгаларды кошуп жазуу, сөз, сүйлөм жаздыруунун үлгүлөрү менен, кичине жана баш тамгалардын топтору менен тааныштыруу.

Сааттардын бөлүштүрүлүшү

№	Сабактардын темалары	Лекциялык сабактардын сааты	Практикалык-семинардык сабактардын сааты
<i>I бөлүм: кыргыз тилин окутуу методикасынын илимий негиздери</i>			
1.		2	2
2.	Эне тилин окутуу тарыхынан	2	2
3.	Башталгыч класстарда кыргыз тилин негизги предмет катары окутуу	2	2
	Кыргыз тилин окутууну пландаштыруу	2	2
<i>II бөлүм: Сабатка үйрөтүүнүн методикасы</i>			
4.		2	2
5.		2	2
6.	Сабаттуулукка үйрөтүүнүн методдору		
	Сабатка үйрөтүү сабактарынын системасы	2	2
7.	“Алиппе” окуу китеби менен иштөө	2	2
8.		2	2
<i>III бөлүм: Окуу. Жазууга үйрөтүү маселелери</i>			
9.	Жазуу жана таза жазууга үйрөтүү	2	2
10.	Жазуу сабактарын өткөрүүнүн		

11.	үлгүлөрү	2	2
	Окуунун методикасы	2	2
12.	Түшүндүрүп окутуу жумуштары боюнча иштер. Көркөм окуу	2	2
13.	Класстан тышкаркы окуу	2	2
14.	<i>IV бөлүм: Грамматика жана туура жазууга үйрөтүүнүн методикасы</i>	2	2
15.		2	2
16.	Грамматиканы окутуунун методикасы	2	2
17.	Грамматиканы окутуунун илимий негиздери	2	2
18.	Фонетикалык материалды окутуу	2	2
19.	Морфологиялык материалды окутуу	2	2
20.	Сөз түркүмдөрүн окутуу	2	2
21.	Туура жазуунун эрежелерин окутуунун методикасы	2	2
22.	Кыргыз орфографиясынын өзгөчөлүктөрү – туура жазууга үйрөтүү методикасынын негизи	2	2
23.	Жат жазуу анын түрлөрү. Каталарды жибербөөгө эскертүү жана оңдоо	2	2
	Пунктуацияга үйрөтүүнүн методикалык жолдору	2	2
	Синтаксистик материалды окутуу	2	2

24.	V бөлүм: Окуучулардын оозеки жана жазуу түрүндөгү сөзүн өстүрүү	2	2
25.		2	2
26.			
27.	Окуучулардын оозеки жана жазуу түрүндөгү кебин өстүрүү		
	Кыргыз тилинин грамматикасын жана орфографиясын окутуудагы көрсөтмө куралдардан, техникалык каражаттардан колдонуу		
	Байланыштуу кептин үстүндө иштөө		
	Баяндама жаздыруу		
	Дилбаян жаздыруу		
	Жазуу иштерин баалоо		
	Жалпы:	54	54

Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун методикасы курсу боюнча лекциялык сабактардын планы
1 – тема: Кыргыз тилин окутуу методикасынын илимий негиздери.

Маселелер:

1. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун мааниси, максаты.
2. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын илимий негиздери.
3. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын педагогикалык – психологиялык негиздери.
4. Башталгыч класстарда кыргыз тилинен билим берүүнүн мазмуну жана көлөмү.
5. Кыргыз тилин окутуу методикасынын негизги бөлүмдөрү.

2 – тема: Башталгыч класстарда эне тилин окутуунун тарыхы.

Маселелер:

1. Кыргыз тили боюнча түзүлгөн программалар.
2. Мектептердин эне тили окуу китептери, окуу куралдары менен камсыз болушу.
3. Эне тили боюнча илим-изилдөө мекемелеринин иштери.
4. Алдыңкы мугалимдердин тажрыйбалары жана эне тилин окутуунун өркүндөтүлүшү.
5. Эне тилин окутууну жакшыртууда педагогикалык журналдын ролу.

3 – тема: Эне тили окуу китептерине обзор.

Маселелер:

1. З.Маразыкованын “Алиппе” окуу китебинин түзүлүшү.
2. З.Маразыкованын “Алиппе” окуу китеби менен иштөө.
3. С.Рысбаевдин “Алиппе” окуу комплексинин түзүлүшү.
4. С.Рысбаевдин “Алиппе” окуу комплекси менен иштөө.

4 – тема: Кыргыз тили сабагын пландаштыруу.

Маселелер:

1. Сабак жөнүндө жалпы түшүнүк.
2. Кыргыз тили сабагынын түзүлүшү аны өркүндөтүүнүн жолдору.
3. Кыргыз тили сабагынын типтери.
4. Кыргыз тили сабагынын түрлөрү.
5. Кайталоо үчүн болгон эне тили сабагы.
6. Кыргыз тили сабагын талдоо жана баалоо.

5 – тема: Сабатка үйрөтүүнүн методдору жана алардын тарыхый өсүштөрү.

Маселелер:

1. Кыргыз тилинин тыбыштык өзгөчөлүктөрү.
2. Тамга методу.
3. Муун методу.
4. Тыбыш методу.
5. Бүтүн сөз методу.
6. Анализ – синтез методу.

6 – тема: Сабатка үйрөтүү сабагынын системасы.

Маселелер:

1. Алиппеге чейинки мезгил.
2. Алиппе мезгили.
3. Алиппе мезгилинин баскычтары.
4. Алиппеден кийинки мезгил.

7 – тема: Сабатка үйрөтүү сабактарында сөздүк жумуштарын жүргүзүү.

Маселелер:

1. Сабатка үйрөтүү сабактарында кесме тамгалар менен иштөө.
2. Сабатка үйрөтүү сабактарында жүргүзүлүүчү сөздүк жумуштар.
3. Сөздүк жумуштарын жүргүзүүчү жумуштар.
4. Сабатка үйрөтүү сабактарында логикалык көнүгүүлөрдү жүргүзүү.
5. Сабатка үйрөтүү сабактарында сүйлөм түзүүгө үйрөтүү.

8 – тема: Алиппе окуу китеби менен жүргүзүлүүчү иштер.

Маселелер:

1. Алиппе окуу китебинин түзүлүшү.
2. Алиппе окуу китебиндеги көрсөтмө куралдар.
3. Алиппе окуу китебиндеги тексттер менен иштөө.

9 – тема: Сабаттуу жазууга көмөктөшүүчү факторлор.

Маселелер:

1. Көрүү, угуу, кабыл алуулардын ролу.
2. Сабаттуу жазууга жардамдашуучу шарттар.
3. Жазууга үйрөтүүнүн негизги принциптери.

10 – тема: Жазуу жана таза жазууга үйрөтүү.

Маселелер:

1. Жазуу куралдары жана аларды пайдалануу.
2. Жазуунун гигиенасы, жазуунун өлчөмү.
3. Басымсыз, жантык, үзгүлтүксүз жазууга үйрөтүү.
4. Жазууга үйрөтүүнүн методдору.
5. Окуучунун дептерине коюлуучу талаптар.

11 – тема: Сабатка үйрөтүү сабактарын өткөрүүнүн үлгүлөрү.

Маселелер:

1. Алиппеге чейинки мезгил.
2. Сөздү муунга ажыратуу.
3. Алиппе мезгили.

12 – тема: Жазуу сабактарын өткөрүүнүн үлгүлөрү.

Маселелер:

1. Тамгалардын жазылышы (алиппеге чейинки мезгил).
2. Тамгалардын жазылышы (алиппе мезгили).

13 – тема: Окуунун методикасы.

Маселелер:

1. Окуунун тарыхы.
2. Адабиятты окутуунун педагогикалык, дидактикалык маселелери.
3. Окуунун түрлөрү.
4. Үн чыгарып жана ичинен окуу.

14 – тема: Түшүнүп окутуу жумуштары.

Маселелер:

1. Түшүнүп окутуунун тарбиялык мааниси жана максаты.
2. Түшүнүп окутуунун тарыхы.
3. Окуу сабагындагы сөздүк жумуштар.
4. Түшүндүрүп окутууда аңгеме жүргүзүүнүн жолдору.

15 – тема: Көркөм окуу.

Маселелер:

1. Мугалимдин көркөм окуусу.
2. Көркөм окуунун негизги каражаттары.
3. Көркөм окуудагы чеберчилик.
4. Көркөм окууну уюштуруучу каражаттар.

16 – тема: Класстан тышкаркы окуу.

Маселелер:

1. Класстан тышкаркы окуунун мааниси, милдеттери.
2. Класстан тышкаркы окууга жетекчилик кылуу.
3. Китепти окуунун гигиеналык эрежелери
4. Китепти өз алдынча окууга карата талаптар.

17 – тема: Грамматиканы окутуунун илимий негиздери.

Маселелер:

1. Грамматиканы окутуунун башка илимдер менен болгон байланышы.
2. Грамматиканы окутуунун мазмуну, милдеттери.
3. Грамматиканы окутуунун системасы.

18 – тема: Грамматиканы окутуунун методикасы.

Маселелер:

1. Мектеп программасында грамматикалык материалдардын берилиши.
2. Грамматиканы окутуунун максаты.
3. Грамматиканы окутуудагы анализ, синтез, индукция жана дедукция методдорун колдонуу.

4. Башталгыч класстын окуучуларына грамматикалык түшүнүктөрдү калыптандыруу.

19 – тема: Фонетикалык материалдарды окутуу.

Маселелер:

1. Тыбыш жана тамга.
2. Жумшак жана каткалаң үнсүздөр.
3. Созулма үндүүлөр.
4. Йоттошкон тамгаларды окутуу.

20 – тема: Морфологиялык материалды окутуу.

Маселелер:

1. Сөздүн составын окутуу.
2. Сөздүн уңгусун окутуу. Уңгулаш сөздөр жөнүндө түшүнүктөрдү калыптандыруу.
3. Сөздүн мүчөсүн окутуу.
4. Жөнөкөй жана татаал сөздөр.

21 – тема: Зат атоочту окутуу.

Маселелер:

1. Жалпы жана энчилүү зат атоочторду окутуу.
2. Зат атоочтордун жөндөлүшү.
3. Зат атоочтун таандык болуп айтылышы.
4. Зат атоочту окутууга байланыштуу окуучулардын сөзүн өстүрүү.

22 – тема: Сын атооч.

Маселелер:

1. Сын атоочту окутуу боюнча окуу программасындагы сааттардын берилиши.
2. Сын атоочтун зат атоочтон айырмасы.
3. Сын атоочтун бөтөнчөлүгү.

23 – тема: Сан атоочту окутуу.

Маселелер:

1. Сан атоочтун белгилери.
2. Сан атоочтун маанисине карай бөлүнүшү.

24 – тема: Ат атоочту окутуу.

Маселелер:

1. Ат атоочтук материалдардын башталгыч класстарда

окутулушу.

2. Ат атоочтун жакталышы.
3. Ат атоочтун оозеки, жазуу кептерде колдонулушу.

25 – тема: Этишти окутуу.

Маселелер:

1. Этишти окутуудагы сөз өстүрүү жумуштары.
2. Этиштин чактарга бөлүнүшүн окутуу.
3. Этиштин жакталышын окутуу.

26– тема: Тактоочту окутуу.

Маселелер:

1. Тактооч жөнүндө кыскача түшүнүк берүү.
2. Орун тактоочту окутуу.
3. Мезгил тактоочту окутуу.

27 – тема: Туура жазуунун эрежелерин окутуу.

Маселелер:

1. Туура жазуу эрежелери.
2. Алфавит.
3. Орфографиялык эрежелердин формулировкасы.
4. Туура жазууга үйрөтүүнүн түрлөрү

28 – тема: Кыргыз орфографиясынын өзгөчөлүктөрү – туура жазууга үйрөтүү методикасынын негизи

Маселелер:

1. Кыргыз орфографиясынын өзгөчөлүктөрү.
2. Орфографиялык көнүгүүлөрдүн түрлөрү.
3. Орфографиялык талдоо.
4. Орфографиялык сөздүк менен болгон иш.

29 – тема: Жат жазуу жана анын түрлөрү.

Маселелер:

1. Орфографиялык көнүгүү түрүндөгү жат жазуу.
2. Жат жазуунун түрлөрү (эскертүү, тандалма, түшүндүрмө, сөздүк, чыгармачылык, эркин ж.б.).

30 – тема: Каталарды жибербөөгө эскертүү жана оңдоо.

Маселелер:

1. Каталарды оңдоо боюнча иш жүргүзүү.
2. Мектепте орфографиялык режим.
3. Окуучулардын орфографиялык каталарын учетко алуу жана аны классификациялоо.

31 – тема: Пунктуацияга үйрөтүүнүн методикалык жолдору.

Маселелер:

1. Тыныш белгилердин маанисин жана кызматын түшүндүрүү.
2. Тыныш белгилерди колдонуунун принциптери.
3. Окуучулар менен аткарылуучу пунктуациялык көнүгүүлөр.
4. Пунктуациялык каталар менен иштөө.

32 – тема: Синтаксистик материалды окутуу.

Маселелер:

1. Сүйлөм жөнүндө түшүнүк.
2. Сүйлөмдү бөлүктөргө бөлүү.
3. Сүйлөмдөгү сөздөрдүн байланышын үйрөтүү.
4. Сүйлөмдүн түрлөрүн үйрөтүү.

33 – тема: Окуучулардын оозеки жана жазуу түрүндөгү сөзүн өстүрүү.

Маселелер:

1. Окуучулардын кебин өстүрүүнүн мааниси.
2. Окуучулардын кебине коюлуучу талаптар.
3. Сөздүк жумуштар.
4. Окуучулардын сөздүк жумуштарын байытуу.

34 – тема: Кыргыз тилинин грамматикасын, орфографиясын окутуудагы көрсөтмө куралдарды, техникалык каражаттарды колдонуу.

Маселелер:

1. Көрсөтмөлүүлүктүн мааниси.
2. Көрсөтмө куралдардын түрлөрү.
3. Орфографияга байланыштуу карточкалар менен иштөө.
4. Кыргыз тилин окутууда техникалык каражаттардан пайдалануу.

35 – тема: Байланыштуу кептин үстүндө иштөө.

Маселелер:

1. Байланыштуу кепке үйрөтүүнүн мааниси.
2. Текст жөнүндө түшүнүк.
3. Текст менен иш алып баруу

36 – тема: Баяндама

Маселелер:

1. Баяндаманын материалдарынын түрлөрү жана ага коюлуучу талаптар.

2. Баяндаманын тексттеринин көлөмү.
3. Баяндаманын негизги түрлөрү (текстти толук берүүчү баяндама, текстти кыскача берүүчү баяндама, формасы өзгөртүлгөн текст боюнча баяндама).
4. Баяндаманын планы.

37 – тема: Дилбаян.

Маселелер:

1. Дилбаяндын планы.
2. Дилбаяндын тематикасы.
3. Дилбаяндын негизги түрлөрү.
4. Балдардын тажрыйбасынын жана байкоосунун негизинде дилбаян жазуу.

38 – тема: Кыргыз тили сабагын өтүүдө жаңы инновациялык методдорду колдонуу.

Маселелер:

1. Инновация жөнүндө түшүнүк.
2. Жаңы методдордун түрлөрү.
3. Инновациялык методдорду колдонуунун өзгөчөлүктөрү.

39 – тема: Кыргыз тили сабагын өтүүдө стандарттуу эмес сабактын үлгүлөрүн колдонуу.

Маселелер:

1. Кыргыз тили сабагында колдонулуучу стандарттык эмес сабактын түрлөрү.
2. Стандарттык эмес формадагы сабактарды колдонуунун өзгөчөлүктөрү.
3. Сабак-экскурсия, сабак-викториналардын план-конспектисин иштеп чыгуу.
4. Түзүлгөн план-конспектинин негизинде стандарттуу эмес сабактарды өткөрүү, жыйынтыктап, талкуулоого машыгуу.

Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун методикасы курсу боюнча практикалык сабактардын планы

1 – тема: Кыргыз тилин окутуу методикасынын илимий негиздери.

Маселелер:

1. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын илимий
2. негиздери.

3. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын педагогикалык – психологиялык негиздери.

4. Башталгыч класстарда кыргыз тилинен билим берүүнүн мазмуну жана көлөмү.

2 – тема: Башталгыч класстарда эне тилин окутуунун тарыхы.

Маселелер:

1. Кыргыз тили боюнча түзүлгөн программалар.
2. Мектептердин эне тили окуу китептери, окуу куралдары менен камсыз болушу.
3. Алдыңкы мугалимдердин тажрыйбалары жана эне тилин окутуунун өркүндөтүлүшү.

3 – тема: Эне тили окуу китептерине обзор.

Маселелер:

1. З.Маразыкованын “Алиппе” окуу китебинин түзүлүшү.
2. З.Маразыкованын “Алиппе” окуу китеби менен иштөө.
3. С.Рысбаевдин “Алиппе” окуу комплексинин түзүлүшү.
4. С.Рысбаевдин “Алиппе” окуу комплекси менен иштөө.

4 – тема: Кыргыз тили сабагын пландаштыруу.

Маселелер:

1. Сабак жөнүндө жалпы түшүнүк.
2. Кыргыз тили сабагынын түзүлүшү аны өркүндөтүүнүн жолдору.
3. Кыргыз тили сабагын талдоо жана баалоо.

5 – тема: Сабатка үйрөтүүнүн методдору жана алардын тарыхый өсүштөрү.

Маселелер:

1. Кыргыз тилинин тыбыштык өзгөчөлүктөрү.
2. Тамга методу, муун методу, тыбыш методу.
3. Бүтүн сөз методу.
4. Анализ – синтез методу.

6 – тема: Сабатка үйрөтүү сабагынын системасы.

Маселелер:

1. Алиппеге чейинки мезгил.
2. Алиппе мезгили.
3. Алиппе мезгилинин баскычтары.
4. Алиппеден кийинки мезгил.

7 – тема: Сабатка үйрөтүү сабактарында сөздүк жумуштарын жүргүзүү.

Маселелер:

1. Сабатка үйрөтүү сабактарында кесме тамгалар менен иштөө.
2. Сабатка үйрөтүү сабактарында логикалык көнүгүүлөрдү жүргүзүү.
3. Сабатка үйрөтүү сабактарында сүйлөм түзүүгө үйрөтүү.

8 – тема: Алиппе окуу китеби менен жүргүзүлүүчү иштер.

Маселелер:

1. Алиппе окуу китебинин түзүлүшү.
2. Алиппе окуу китебиндеги көрсөтмө куралдар.
3. Алиппе окуу китебиндеги тексттер менен иштөө.

9 – тема: Сабаттуу жазууга көмөктөшүүчү факторлор.

Маселелер:

1. Көрүү, угуу, кабыл алуулардын ролу.
2. Сабаттуу жазууга жардамдашуучу шарттар.
3. Жазууга үйрөтүүнүн негизги принциптери.

10 – тема: Жазуу жана таза жазууга үйрөтүү.

Маселелер:

1. Жазуу куралдары жана аларды пайдалануу.
2. Жазуунун гигиенасы, жазуунун өлчөмү.
3. Басымсыз, жантык, үзгүлтүксүз жазууга үйрөтүү.
4. Окуучунун дептерине коюлуучу талаптар.

11 – тема: Сабатка үйрөтүү сабактарын өткөрүүнүн үлгүлөрү.

Маселелер:

1. Алиппеге чейинки мезгил.
2. Сөздү муунга ажыратуу.
3. Алиппе мезгили.

12 – тема: Жазуу сабактарын өткөрүүнүн үлгүлөрү.

Маселелер:

1. Тамгалардын жазылышы (алиппеге чейинки мезгил).
2. Тамгалардын жазылышы (алиппе мезгили).

13 – тема: Окуунун методикасы.

Маселелер:

1. Окуунун тарыхы.
2. Окуунун түрлөрү.
3. Үн чыгарып жана ичинен окуу.

14 – тема: Түшүнүп окутуу жумуштары.

Маселелер:

1. Түшүнүп окутуунун тарбиялык мааниси жана максаты.
2. Окуу сабагындагы сөздүк жумуштар.
3. Түшүндүрүп окутууда аңгеме жүргүзүүнүн жолдору.

15 – тема: Көркөм окуу.

Маселелер:

1. Мугалимдин көркөм окуусу.
2. Көркөм окуудагы чеберчилик.
3. Көркөм окууну уюштуруучу каражаттар.

16 – тема: Класстан тышкаркы окуу.

Маселелер:

1. Класстан тышкаркы окуунун мааниси, милдеттери.
2. Класстан тышкаркы окууга жетекчилик кылуу.
3. Китепти өз алдынча окууга карата талаптар.

17 – тема: Грамматиканы окутуунун илимий негиздери.

Маселелер:

1. Грамматиканы окутуунун башка илимдер менен болгон байланышы.
2. Грамматиканы окутуунун мазмуну, милдеттери.
3. Грамматиканы окутуунун системасы.

18 – тема: Грамматиканы окутуунун методикасы.

Маселелер:

1. Мектеп программасында грамматикалык материалдардын берилиши.
2. Грамматиканы окутуунун максаты.
3. Грамматиканы окутуудагы анализ, синтез, индукция жана дедукция методдорун колдонуу.
4. Башталгыч класстын окуучуларына грамматикалык түшүнүктөрдү калыптандыруу.

19 – тема: Фонетикалык материалдарды окутуу.

Маселелер:

1. Тыбыш жана тамга.
2. Жумшак жана каткалаң үнсүздөр.
3. Созулма үндүүлөр.
4. Йоттошкон тамгаларды окутуу.
5. Тыбыш, тамганы өтүү боюнча сабактардын планын иштеп

чыгуу.

20 – тема: Морфологиялык материалды окутуу.

Маселелер:

1. Сөздүн составын жана анын жасалышын окутуу.
2. Уңгу жана мүчө, алардын мүнөздүү белгилерин окутуу.
3. Окуу программасында уңгу жана мүчөгө байланыштуу окуу сааттарынын берилиши, класстарга бөлүнүшү жөнүндө.

21 – тема: Зат атоочту окутуу.

Маселелер:

1. Жалпы жана энчилүү зат атоочторду окутуу.
2. Зат атоочтордун жөндөлүшү.
3. Зат атоочтун таандык болуп айтылышы.
4. Зат атоочту окутууга байланыштуу окуучулардын сөзүн өстүрүү.

22 – тема: Сын атоочту окутуу.

Маселелер:

1. Сын атоочту окутуу боюнча окуу программасындагы сааттардын берилиши.
2. Сын атоочтун зат атоочтон айырмасы.
3. Сын атоочтун бөтөнчөлүгү.

23 – тема: Сан атоочту окутуу.

Маселелер:

1. Сан атоочтун белгилери.
2. Сан атоочтун маанисине карай бөлүгүшү.
3. Сан атоочту окутуу боюнча окуу программасындагы сааттардын берилиши.

24 – тема: Ат атоочту окутуу.

Маселелер:

1. Ат атоочтук материалдардын башталгыч класстарда окутулушу.
2. Ат атоочтун жакталышы.
3. Ат атоочтун оозеки, жазуу кептерде колдонулушу.

25 – тема: Этишти окутуу.

Маселелер:

1. Этишти окутуудагы сөз өстүрүү жумуштары.
2. Этиштин чактарга бөлүнүшүн окутуу.
3. Этиштин жакталышын окутуу.

4. Этишти окутуу боюнча окуу сааттарынын берилиши.

26 – тема: Тактоочту окутуу.

Маселелер:

1. Тактооч жөнүндө кыскача түшүнүк берүү.
2. Орун тактоочту окутуу.
3. Мезгил тактоочту окутуу.
4. Тактоочту окутуу боюнча окуу сааттарынын берилиши.

27 – тема: Туура жазуунун эрежелерин окутуу.

Маселелер:

1. Туура жазуу эрежелери.
2. Алфавит.
3. Орфографиялык эрежелердин формулировкасы.
4. Туура жазууга үйрөтүүнүн түрлөрү.
5. Бүгүнкү күндөгү орфография маселелери.

28 – тема: Кыргыз орфографиясынын өзгөчөлүктөрү – туура жазууга үйрөтүү методикасынын негизи

Маселелер:

1. Кыргыз орфографиясынын өзгөчөлүктөрү.
2. Орфографиялык көнүгүүлөрдүн түрлөрү.
3. Орфографиялык талдоо.
4. Орфографиялык сөздүк менен болгон иш.

29 – тема: Жат жазуу жана анын түрлөрү.

Маселелер:

1. Орфографиялык көнүгүү түрүндөгү жат жазуу.
2. Жат жазуунун түрлөрү (эскертүү, тандалма, түшүндүрмө, сөздүк, чыгармачылык, эркин ж.б.).
3. Окуу программасында жат жазуу алууга окуу сааттарынын берилиши.

30 – тема: Каталарды жибербөөгө эскертүү жана оңдоо.

Маселелер:

1. Каталарды оңдоо боюнча иш жүргүзүү.
2. Мектепте орфографиялык режим.
3. Окуучулардын орфографиялык каталарын учетко алуу жана аны классификациялоо.

31 – тема: Пунктуацияга үйрөтүүнүн методикалык жолдору.

Маселелер:

1. Тыныш белгилердин маанисин жана кызматын түшүндүрүү.
2. Тыныш белгилерди колдонуунун принциптери.

3. Окуучулар менен аткарылуучу пунктуациялык көнүгүүлөр.
4. Пунктуациялык каталар менен иштөө.

32 – тема: Синтаксистик материалды окутуу.

Маселелер:

1. Сүйлөм жөнүндө түшүнүк.
2. Сүйлөмдү бөлүктөргө бөлүү.
3. Сүйлөмдөгү сөздөрдүн байланышын үйрөтүү.
4. Сүйлөмдүн түрлөрүн үйрөтүү.
5. Окуу программасында синтаксистик материалдарды окутууга бөлүнгөн сааттардын класстарга бөлүнүшү.

33 – тема: Окуучулардын оозеки жана жазуу түрүндөгү сөзүн өстүрүү.

Маселелер:

1. Окуучулардын кебин өстүрүүнүн мааниси.
2. Окуучулардын кебине коюлуучу талаптар.
3. Сөздүк жумуштар.
4. Окуучулардын сөздүк жумуштарын байытуу.

34 – тема: Кыргыз тилинин грамматикасы, орфографиясын окутуудагы көрсөтмө куралдарды, техникалык каражаттарды колдонуу.

Маселелер:

1. Көрсөтмөлүүлүктүн мааниси.
2. Көрсөтмө куралдардын түрлөрү.
3. Орфографияга байланыштуу карточкалар менен иштөө.
4. Кыргыз тилин окутууда техникалык каражаттардан пайдалануу.

35 – тема: Байланыштуу кептин үстүндө иштөө.

Маселелер:

1. Байланыштуу кепке үйрөтүүнүн мааниси.
2. Текст жөнүндө түшүнүк.
3. Текст менен иш алып баруу

36 – тема: Баяндама.

Маселелер:

1. Баяндаманын материалдарынын түрлөрү жана ага коюлуучу талаптар.
2. Баяндаманын тексттеринин көлөмү.
3. Баяндаманын негизги түрлөрү (текстти толук берүүчү

баяндама, текстти кыскача берүүчү баяндама, формасы өзгөртүлгөн текст боюнча баяндама).

4. Баяндаманын планы.

37 – тема: Дилбаян.

Маселелер:

1. Дилбаяндын планы.
2. Дилбаяндын тематикасы.
3. Дилбаяндын негизги түрлөрү.
4. Балдардын тажрыйбасынын жана байкоосунун негизинде дилбаян түзүү.

20 – тема: Кыргыз тили сабагын өтүүдө инновациялык методдорду колдонуу.

Маселелер:

1. Инновация жөнүндө түшүнүк.
2. Жаңы методдордун түрлөрү.
3. Инновациялык методдорду колдонуунун өзгөчөлүктөрү.

21 – тема: Кыргыз тили сабагын өтүүдө стандарттуу эмес сабактын үлгүлөрүн колдонуу.

Маселелер:

1. Кыргыз тили сабагында колдонулуучу стандарттык эмес сабактын түрлөрү.
2. Стандарттык эмес формадагы сабактарды колдонуунун өзгөчөлүктөрү.
3. Сабак-экскурсия, сабак-викториналардын план-конспектисин иштеп чыгуу.
4. Түзүлгөн план-конспектинин негизинде стандарттуу эмес сабактарды өткөрүү, жыйынтыктап , талкуулоого машыгуу.

22 – тема: Сабакта колдонулуучу көрсөтмө куралдардын көрсөтмөсүн уюштуруу.

Маселелер:

1. Кыргыз тили боюнча көрсөтмө куралдардын көргөзмөсүн уюштуруу жана талкуулоо (бул мурунку сабактарда эле жасалып топтолуп олтурат).
2. “Үйрөтүп жатып үйрөнөм” деген темада студенттердин ачык көрсөтмөлүү сабагын өткөрүү.

**Кыргыз тилин окутуу методикасы боюнча сунуш кылынган
адабияттардын тизмеси.**

1. Активные формы и методы обучения / Составитель: проф. Э.Мамбетакунов. –Б.: 2007.
2. Айдарбекова А, Сартбаев К. Үчүнчү класста кыргыз тилин окутуу. –Фрунзе: Мектеп, 1974.
3. Арабай уулу Э. Жазуу жолунда саамалык. –Москва: СССР калктарынын борбордук басмаканасы, 1925.
4. Асанакунов Т., Үсөналиев С. Кыргыз тилин окутуунун методикасынын программасы. –Б.:2007.
5. Аширбаев Т. Орфографиялык эрежелер: Туура жазуу жана адабий оңдоо боюнча практикалык колдонмо. –Ош, 2005.
6. Баженова И.Н. Педагогикалык изденүү. –Фрунзе: Мектеп, 1989.
7. Башталгыч класстардын программалары. –Б., 1996.
8. Бектенов З., Өмүралиев Т. 4-класстын “Эне тили” окуу китеби боюнча методикалык колдонмо: Мугалимдер үчүн. –Ф., 1989.
9. Бердибаев Э., Рысбекова Б., Сартбаев К. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун методикасы. –Фрунзе, 1978.
10. Давлетов С. Байланыштуу речь. Мугалимдер үчүн методикалык колдонмо. –Б., 1999.
11. Дүйшеев Ж. Мектепте көркөм окуунун методикасы. –Фрунзе “Мектеп” 1988.
12. Жогорку кесиптик толук билим берүүнүн убактылуу мамлекеттик стандарты: Адистик: 540605 “Башталгыч билим берүүнүн педагогикасы жана методикасы:” -Б., 2003.
13. Исаков Б. Сабат санжырасы: орто мектептин мугалимдери үчүн. Б.: Мектеп.1993.
14. Кыргыз Республикасынын Билим берүү жөнүндөгү мыйзамы. –Б.: 2003.
15. Кондучалова С., А.Осмонкулов. Үчүнчү класста эне тилин окутуу. – Фрунзе “Мектеп” 1988.
16. Лингвистикалык жана методикалык терминдердин кыскача сөздүгү: - справочниги. –Б., 1993.
17. Мамлекеттик тилди окутуунун актуалдуу маселелери: Конференциянын материалдары. –Б., 2007.

18. Мамбетакунов Э., Сияев Т. Педагогиканын негиздери. – Б.: 2002.
19. Осмонкулов А. Жалпы билим берүүчү мектептерде кыргыз тилин окутуунун тарыхы. –Б.: Мектеп. 1990.
20. Осмонкулов А. Мектептерде фонетиканы окутуунун методикасы. Ф., 1984.
21. Өмүралиев Б. Кыргыз тилинин пунктуациясын окутуу. - Ф., 1970.
22. Рысбаев С.К. Улуттук мазмундагы эне тили окуу китептерин түзүүнүн проблемалары. –Б., 2007.
23. Рысбаев С.К. Алиппе. Орто мектептердин 1-классы үчүн окуу китеби. –Б., 2008.
24. Рысбаев С.К. 1-класста окуучулардын сабатын ачуунун, сөзүн өстүрүүнүн жана рухий тарбия берүүнүн маселелери. –Б., 2000.
25. Токтомамбетов А.Д. Кыргыз башталгыч класстары үчүн адабий окуу китептеринин дидактикалык негиздери: Пед.илим. дис. Автореф.: 13.00.01. –Б., 1996.
26. Турсунов А. Кыргыз тилинин тыныш белгилери. –Б.: КТМУ, 2002.
27. С.Турсунов, Э.Бердибаев. Эне тили жана кыргыз тили окуу китептерине методикалык көрсөтмөлөр (2-класс). Мектеп 1966.
28. Үсөналиев С. Мектепте кыргыз тилин инновациялык (жаңылануу) процессинин негизинде окутуу. –Б.: 2006.
29. Чокошева Б. С. Башталгыч класстарда сын атооч сөз түркүмүн окутуунун методикасы: Пед.илим.канд.дис. автореф.: 13.00.02. –Б.: 2006.
30. Чыманов Ж.А. Кыргыз тили: Сабактын теориясы жана практикасы. –Б.: 2007.
31. Чыманов Ж.А. Кыргыз тилин окутуунун теориясы жана практикасы. -: 2009.

Кыргыз тилин окутуу методикасы боюнча сынактык суроолор

1. Кыргыз тилин окутуунун илимий негиздери кайсылар.
2. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутууда айрыкча эмнелерге көңүл буруларын айтып бергиле.
3. Кыргыз тилин окутуунун психолого-педагогикалык негиздерин түшүндүргүлө.

4. Эмне үчүн кыргыз тили башталгыч класстарда негизги предмет болуп саналат.
5. Башталгыч класстарда (1-4) кыргыз тилинен билим берүүнүн көлөмү кандай экендигин айтып бергиле.
6. Кыргыз тилин окутуу программасынын түшүнүк катында аны үйрөтүүгө карата кандай милдеттер коюлгандыгы менен таанышып чыккыла.
7. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун милдеттери кайсылар.
8. Кыргыз тилин окутуу методикасынын негизги бөлүмдөрүн айтып бергиле.
9. Эне тилди окутуунун методикасынын мектеп практикасы менен болгон байланышын аныктагыла.
10. Контролдук жана текшерүү жат жазуунун пайдасы эмнеде.
11. Азыркы сабактарга коюлуучу талаптар кайсылар экенин айтып бер.
12. Башталгыч класстарда грамматиканы окутууда илимий жактан жеткиликтүү болгон талап кандайча колдонулат.
13. Программанын грамматика жана туура жазуу боюнча түшүнүк катын окуп, таанышып чыгып, программанын негизги түзүлүш принцибин ажыратып бергиле.
14. Сөздүн морфологиялык бөлүктөрү кандайча түшүндүрүлөт.
15. Синтаксистик түшүнүктөрдү билдирүүнүн методикалык жолдорун айтып бергиле.
16. Кыргыз тилин окутууда анализ жана синтез методун колдонууну айтып бергиле.
17. Кыргыз тилинен жаңы билим берүүчү сабактарды өткөрүүнүн кандай ыкмалары бар.
18. Орфографияны өздөштүрүүдө кандай кабыл алуулар чоң роль ойнойт.
19. Жат жазуунун кандай түрлөрү бар.
20. Йоттошкон тамгалар кандай сөздөрдөн кездешет.
21. Башталгыч класстарда синтаксистик окутуу негизинен кандай бөлүктөрдөн турат.
22. Кандай өтүлгөн сабакты жакшы сабак деп атоого болот.
23. Түзүлүшүнө карай көрсөтмө куралдар сабакта кандай максат менен колдонулат.
24. Башталгыч класстарда техникалык каражаттардын кайсылары көп колдонулат.
25. Башталгыч класстардын окуучуларына жаздырыла турган жат жазуу, изложение, сочинениенин көлөмү кандай.
26. Мугалим туура жазуу боюнча кандай иштерди жүргүзөт.

27. Окуучулардын кебинин үстүндө иштөөнүн кандай мааниси бар.
28. Окуучунун ою, кеби кандай формада жүргүзүлөт.
29. Окуучунун кебин өстүрүүдө мугалимдин алдына коюлган милдеттер.
30. Сөздүк жумуштарын байытуунун жолдору.

Курманалиева Ч.А., Мусаева А.А.

Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын
Типтүү программасы

Тех. редактор: Жакыпова Ч.А.
Компьютерге калыпка салган: Жумашева Ж.Ж.

К.Тыныстанов атындагы БМУнун
полиграфиялык комплексинде басылды
Заказ 507 Тираж 25.
Тел.: 52696